

SCHAAKMAAT

Intro (het idee van Tsjech-mate)

De acteurs: 32 stukken van het schaakspel. Uiteraard wit – zwart. Voor elk specifiek stuk moet iets typisch bedacht worden, bijvoorbeeld een scepter voor de koningen, een kroon voor de koninginnen, puntmutsen voor de lopers, hoge hoeden voor de torens en rijlaarzen met zweepje en bijhorend hoofddeksel voor de paarden. De pionnen houden het bij simpel zwart en wit (schmink, maskertjes, ...).

*Twee spelers: Jurkov versus Spoetin.
Een scheidsrechter.*

Het voortbewegen over het bord of het slaan van een vijand gebeurt theatraal; ook hier zijn diverse vondsten mogelijk (koprol, schermutseling, verbale twist, een schot, wegzappen, ... De beide koninginnen kunnen zich, gezien hun groot bereik, van een zapt toestel bedienen).

Rekwisieten: een geblokte grond (het Conscienceplein?) en een grote schaakklok of zandloper.

- Koning Wit (*breed koninklijk gebaar*): Mijn koninkrijk, maar nog voor geen honderd paarden!
- Paarden Wit : (*hinniken en steigeren*)
- Koning Zwart (*breed koninklijk gebaar*): Mijn koninkrijk, maar nog in geen honderd jaren!
- Paarden Zwart: (*hinniken en steigeren*)
- Alle pionnen Wit (*zich naar hun koning wendend, eer betuigend*): Sire!
- Alle pionnen Zwart (*zich naar hun koning wendend, eer betuigend*): Sire!
- Alle pionnen samen: Eén voor allen, allen voor één!
- Koningin Wit: Maar dames gaan voor.

- Koningin Zwart (*zingend*): I am the queen of tonight ...

- Pionnen Wit (*omkijkend naar hun koningin*): Wij zijn geheel de uwe, o koningin. Spreek, preek, wijs en wij bewegen of offeren ons leven op voor u.

- Pionnen Zwart (*omkijkend naar hun koningin*): Wij zijn maar nederige pionnen op een heel groot schaakbord, uwe gratie. Uw wil geschiede.

- Alle lopers (*roepend met handen als toeter voor hun mond*): Dat zullen we nog wel eens zien!

- Alle torens (*roepend met handen als toeter voor hun mond*): Schuinsmarcheerders!

- Alle lopers (*smalend*): Kijk voor je uit, lijnrechtters!

- Alle paarden (*pasjes ter plaatse*): Leve de tango!

- Alle pionnen (*spottend wapperend met rechterhandje voor hun gezicht*): Oe! Oe! Oe! De processie van Echternach!

- Koning Wit: Nou, wit begint. Komaan, Jurkov.

(Speler Jurkov, wit, komt op en loopt verkennend-monsterend rond).

- Alle witte stukken: Jurkov! Jurkov! Jurkov! Jurkov!

- Koning Zwart: Spoetin, playtime!

(Speler Spoetin, zwart, komt op en loopt verkennend-monsterend rond).

- Alle zwarte stukken: Spoetin! Spoetin! Spoetin! Spoetin!

(De scheidsrechter komt nu ook op, draait de zandloper om of zet de klok gereed en geeft Jurkov een teken).

- Alle witte stukken: E4! D3! D6! C4! C5! P3! P7! (*Korte kakofonie alle stukken wit, die hun eerste pion een paar velden vooruitsturen naar het klassieke veld E4*).

- (*Idem dito zwart*).

Het plan

Sapperloot zweeg eerst ongeveer drie minuten lang. De tijd voor pakweg een kwieke zet – tegenzet. Hij staaarde naar de vellen papier die Tsjech-mate volgekraabbeld had. Tsjech-mate: volledig opgetrokken uit slordigheid, maar bezitter van een beeldig handschrift. Dan gromde Sapperloot eindelijk begrijpend en goedkeurend.

‘Ja ... ‘

‘Wel?’ drong Tsjech-mate aan.

De beide schaakmaten nipten simultaan van hun neutje.

‘En wij zijn toch de spelers hé? Die eh ... die Jurkov en die Spoetin?’

‘Zeker weten. What’s in a name, hi hi hi.’

‘Ja. En de scheids?’

‘Da’s onze regisseur hé. Walter gaat dat wel zien zitten.’

‘Hm, ja.’

‘Het moet lukken tegen dat de toeristen komen, tegen de zomer dus. Misschien tegen de elfde juli al.’

‘En je hebt al een stuk van de rollen zelf uitgeschreven ... ‘

‘Ja, maar ‘k zit vast nu. De rest is voor eh ... ‘

‘Ja: wie gaat er dat stuk verder schrijven?’

‘Tja, eh .. ik dacht zo: als onze spelers aan het spelen zijn, dat de dialogen zichzelf dan wel wijzen ... ‘

‘Bere-idee! En... : van spelers gesproken! Als dàt nu eens geen spelers zijn hé!’ zei Sapperloot, plotseling zichtbaar enthousiast. Als hij vrolijk werd, parkeerde hij overal ‘bere-’ voor.

‘... in de twee betekenissen van het woord, ja hé?’

Tsjech-mate en Sapperloot dronken elkaar tevreden toe, waarna Sapperloot onmiddellijk weer het kroontje van de jeneverfles losschroefde.

‘Maar we hebben niet genoeg vaste spelende leden in *Ieder Zijn Recht*.’

‘Ach, er zitten er bij elke opvoering genoeg in de zaal die zo graag een keer op de planken willen staan! Iedereen is ijdel: acteurs, en diegenen die denken dat ze kunnen acteren, let maar eens op mijn woorden!’

Sapperloot loerde naar het houten schaakbord dat zijn schaakmaat naast de vellen papier had opgesteld. Dan grinnikte hij:

‘En wie is uw koningin, Tsjech-mate? En speel jij met wit of zwart?’

‘Ha! Haha! Dat wordt strootje-trekken hé kameraad!’

‘Kan iedereen van de toneelkring wel schaken?’

‘Dat moeten ze maar leren.’

‘En in openlucht ... In de zomer kan het ook regenen hé.’

‘We vragen een zeil aan ’t stad, of een tent, geen probleem. Het zal veel toeristen aantrekken.’

‘Op het Conscienceplein dus?’

‘We gaan dat allemaal regelen. Surplace kan de hokken op de grond schilderen.’

‘Die gaat dan eerst de parkeerstrepen weg moeten doen.’

‘Er is werk aan de winkel hé, maten,’ klonk het. Een derde glaasje werd op het tafeltje neergepoot. De dijen van Sapperloots vrouw kwamen er op de sofa bij zitten, naast haar wettelijk geregelde echtgenoot.

‘Hoe ... weet jij dat dan al? Weet jij van iets?’ vroeg Sapperloot verwonderd, hij keek ondertussen een beetje beschuldigend naar Tsjech-mate.

Tsjech-mate, in de fauteuil aan de overkant van het schaakbord op het salontafeltje, keek opvallend niet naar dat duo blanke dijen. Hij knikte:

‘Ze weet er al van, uw vrouwke. Bij de vorige vergadering heb ik me iets laten ontvallen, is ’t niet waar, Daniëlla?’

Daniëlla, dijen, een blozend hoofd van waaruit een waterval van lang zwart haar vertrok, knikte ernstig en goot haar glaasje overvol, zoals het hoorde. Ze nam het voorzichtig op, morste op het schaakbord en bracht het naar haar hoofd.

‘Ah, zo,’ deed Sapperloot. ‘Goed plan hé, Daniëlla.’

Daniëlla knikte als vanzelf, want ze goot met een knik van haar hoofd de jenever achterover.

‘Jaah ... ’ deed ze dan, en ze lachte naar Tsjech-mate.

Sapperloot acteerde olijk: ‘Mijn koningin!’

De voorbereidingen

Toneelkring *Ieder Zijn Recht* uit Walravebad aan de Noordzee gedijde. Culturele hoogtepunten uit het achttienjarig bestaan van de kring waren opvoeringen van *La Cage aux Foll(i)es* en een bewerking van een stuk van Dennis Potter geweest. Voor de rest: leuke, ontspannende draken, zo veel mogelijk rollen, tien percent spanning, negentig percent ontspanning. Walravebad, belendend perceel van de grootste badstad aan de Noordzee, kreeg elke zomer een *wave* van toeristen over zich heen.

‘Jammer,’ opperde het bestuur van *Ieder Zijn Recht*, ‘dat we dan stilliggen.’

‘Wel, laten we dan in de schaduw van de Koningin der Badsteden even zelf met koninginnen spelen,’ had sterspeler Tsjech-mate voorgesteld.

‘Werk maar een plan uit,’ knikte de voorzitter, ‘er gaan er volgende zomer van ons niet te veel op reis.’

Tsjech-mate, tweede generatie immigranten, een van de eerste Oostblokkers aan de kust, reiziger in ladders, schaker, getalenteerd toneelspeler, drinker en vrijgezel met constante paardrift, broedde op een plan. Schaken met levende stukken! Niet bijster origineel, maar toch wel een goed plan, vond regisseur Walter.

Achtereenvolgens bezocht Tsjech-mate de voorzitter van de kring, de regisseur en vervolgens zijn schaakmaat en toneelkompaan Sapperloot. Het zomerplan werd goedgekeurd. Dat het vrouwke van Sapperloot als allereerste kond werd gedaan van dit plan, moest gezocht worden in de gelederen van de geheime en verboden liefdes. Tsjech-mate zat namelijk niet stil; als reiziger met appetijt was hij ook zeer mobiel. En Sapperloot zat als ambtenaar in de hoofdstad vooral in de trein.

‘Walter: jij moet iedereen warm maken, ze moeten maar voor een keer hun reizen naar Turkije en Spanje uitstellen tot in augustus, of met Pasen gaan, of beter nog: dat ze eens gaan skiën, dan is iedereen vrij voor de repetities vanaf maart – april.’

‘We kunnen het Conscienceplein regelen: dat ligt niet ver van de dijk. Er staan normaal gezien een stuk of zestig auto’s op. Dat moet vrijgemaakt kunnen worden. Surplace kan de schilderwerken voor zijn rekening nemen.’

‘Hoelang? Ik zou zeggen: twee weken, drie weekends. Om de twee dagen een opvoering, afwisselend om 15 uur en om 21 uur.’

‘Iedereen die zich engageert, moet er ook staan hé!’

‘Ja, 32 stuks hebben we nodig, en 2 spelers, en nog een paar nevenfiguren. Iedereen moet zijn familie aanspreken.’

‘... ja, en een paar van onze vaste toeschouwers, die willen ook wel een keer spelen, hoor ik af en toe.’

‘Moet dat dan een echt spel zijn? Een schaakspel, bedoel ik. Met winst en verlies ...’

‘Jaja, natuurlijk.’

‘Bere-echt!’

‘Dat kan lang duren, zo’n spel.’

‘Dat regelt Tsjech-mate wel.’

‘Of een schaakklok, ge kent dat wel.’

Tsjech-mate zou alles regelen. Daniëlla, zelf een *minimal artist* waar het haar eigen kleren betrof, zou voor de kostumering instaan. De beide schaakmaten spraken ook af meer en intenser tegen elkaar in het strijdperk te treden om elkaars koningin af te pakken, kwestie van inspiratie en ervaring op te doen. *Method-acting!*

De koningin van Sapperloot was gewoonlijk zwart, want Tsjech-mate was een sterke schaker en de winnaar mocht altijd met wit beginnen.

Timing & actie

Er werd een deadline bepaald: tegen de zesde van de julimaand moest alles in kannen en kruiken zijn, want op die dag trok de 43^e Garnaalstoet door het andere aanpalende stadje en een aantal *leder-Zijn-Rechters* figureerden daar ook in. (Mevrouw Persoon, secretaris, had op het moederexemplaar van de omzendingbrief naar de spelende leden eigenhandig *deadline* door *headline* vervangen, maar niets luisterde nog nauw in zulke drukke dagen). Vanaf de tiende juli, twee weken lang, zouden dan de lustige schakers-acteurs om de twee dagen hun territorium op het Conscienceplein in Walravebad innemen, dus een keer te 15 uur en twee dagen later te 21 uur, toeristentijdstippen.

‘Je moet op de affiche *te* door *om* vervangen, ze doen dat niet meer. Of weglaten. Weer twee letters gespaard.’

‘Een goeie zet, haha.’

April brak aan. Het donker gedonder van de zee in Walravebad ging over in grijs geruis. Achter mist en nevelen hing de lente te weifelen. De leden van de toneelkring en andere geëngageerden (geen gebrek daaraan!) togen aan het werk. Er werd gerepeteerd in zaal St.-Amandus. Daar tekende Surplace met schoolkrijt een schaakbord op mensenmaat. De rolverdeling kreeg ook vorm.

Daniëlla werd natuurlijk de zwarte koningin. Sapperloot zou met wit spelen. Tsjech-mate had regisseur Walter in dat verband omgepraat. Een groot obstakel vormde dat niet. Tsjech-mate moest dus het vrouweke van zijn schaakmaat gebruiken om zijn eigen zwarte koning te beschermen en uit te rukken op zoek naar de vijandelijke koning.

Sapperloot kreeg als witte koningin een jong ding toegewezen, een studente Communicatiewetenschappen met een indrukwekkend aantal zittijden achter haar naam die van een rol in een film droomde. Men moest ergens beginnen.

Een overijverig lid van het bestuur stelde ook echte paarden voor, eigenlijk pony's. Hij wist er vier lopen bij boer Ivan in Krulken in het hinterland. Dat plan werd omwille van uitwerpselen afgeblazen. Er waren grenzen, en ze wilden zich

door de toeristen niet laten bespotten als boerkens-van-den-buiten. Het moest theater zijn, verdomme, geen *soap* van schijterij!

Ondertussen was de zwarte koningin Daniëlla ook druk aan het knutselen en het naaien, terwijl ze gewoontegetrouw stiekem en op gezette tijden zelf door Tsjech-mate genaaid werd. Sapperloot, bij daglicht hoofdstedelijk ambtenaar zonder pieken of dalen, leefde op wolkjes. Hij deed het goed met dat Communicatiekind. In zijn dagelijkse treinen ontwikkelde hij visioenen van grootmeesterschap.

Regisseur Walter voerde de repetities op tot driemaal per week, Pasen of geen Pasen, Pinksteren of geen Pinksteren. Alleen communiefeesten en de weeën daarrond vonden genade en begrip. Reizen tot en met eind juli waren verboden. Een engagement was een engagement.

‘Zoudt ge geloven dat ik in drie dagen geen warm eten heb gezien.’

‘Ge ziet er goed uit, Brunhilde, ge zoudt er altijd zo moeten bijlopen.’

‘Jaja Walter, uw ogen staan weer op steeltjes hé.’

‘En ik zie ook dingen op steeltjes staan.’

‘Wat wilt ge daar nu mee zeggen.’

‘Wie haalt er Freya van de trein? Gij zeker, Sapperloot?’

‘Ik ben al weg!’

‘Een koffie op de dijk, Daniëlla? We nemen het script ondertussen nog even door.’

‘Een goed gedacht, Tsjech-mate. Tot subiet hé, Sapperloot. Verlies dat kind niet onderweg.’

‘Haha!’

De klippen

Schaken? Rapper gezegd dan geleerd of gedaan. Je kunt niet in toneelkostuumpjes staan *faken* in een *schaakstuk* zonder benul te hebben van deze edele denksport. Dus organiseerde Tsjech-mate voor iedereen een schoksessie schaakleergangen. Enfin: het bleef hangen en horten bij de beginselen van het vooruitgaan en het slaan, want bij veel vrouwen fietste dat er niet zo vlot in, had hij de indruk. De mannen waren al niet veel beter. Het zou papegaaienwerk worden. Nu, acteurs waren dat gewend: nabauwen was hun kunst.

Ondertussen zette regisseur Walter zich aan het schrijven, bij gebrek aan een auteur. De gedachte was schilderachtig, maar eenmaal aan zijn tafel gezeten, ondervond Walter aan den lijve dat schrijven niet gelijk is aan opschrijven. Hij zweette water en bloed. Zijn dialoges en clausen dropen van de inspanning. Hij zocht ook een truc (en vond die al vlug, eureka) om het publiek niet te betrekken, want dan waren alle rapen gaar: stel dat er zo’n schaakgenie tussen de

toeschouwers stond en zich begon te moeien! Het theaterschaakstuk zou rap afgelopen zijn. Nee: het publiek moest permanent zwijgen; het woord was aan de twee hoofdspelers en hun legertje. Daar moest begrip voor heersen. Misschien kon in dat verband aan een ouderwetse *suisse* gedacht worden, zo'n kerkbewaker die voor stilte en sereniteit zorgde.

De voorzitter van *Ieder Zijn Recht* regelde een soort baldakijn bij het stadsbestuur, plus een min of meer overdekte tribune. Surplace mocht op de vooravond van de veertiendaagse zijn hokken beginnen kalken op het tijdelijk verkeersvrije Conscienceplein. Overtollige auto's werden verwezen naar het schoolplein van de basisschool St.-Amandus. In ruil daarvoor eiste het schoolhoofd, een moeilijk mens met pensioen in zicht, drie permanent voorbehouden parkeerplaatsen annex op de grond geschilderde nummerplaten in de straat voor 'zijn' school. Die natte droom kwam eindelijk ook in orde; de burgemeester zou daar dan eind augustus werk van maken, vlak voor het aanbreken van het verse schooljaar.

Bij Daniëlla en Sapperloot thuis was het een komen en gaan van lichamen en lijven die zich in diverse vermommingen, omhulsels, hesjes en textiele werkvormen hesen en wrongen. Sapperloot had nog nooit zo veel bloot op zo korte tijd gezien. En Tsjech-mate kwam overdag op gezette tijdstippen *checken* hoe ver het stond in de ateliers van zijn geheime koningin.

Waren er nog klippen te omzeilen? Talloze. Mensen haakten af. Vervangers vielen in, maar waren de oorzaak voor vertragingen. Communiefeesten begonnen de repetities toch parten te spelen. Iemand moest toch dringend op reis voor zijn werk. Examens braken aan. Na elke repetitie in zaal St.-Amandus moest decorbouwer Surplace ook weer zijn krijtlijnen verwijderen. Na hen kwamen er namelijk nog die van het zaaltje gebruik maakten. En elke keer opnieuw moest hij dan die hokken weer heruitvinden, voor een nieuwe repetitie. Affiches, uitnodigingen en drukwerk kostten centen. Met de hoed rondgaan na elke schaakpartij zou dat probleem amper kunnen oplossen. Er moest naar extra inkomsten gezocht worden. Een openluchtbar? Broodjes? Weddenschappen op de afloop van elke partij? Maar elke partij liep op dezelfde manier af! Met dien verstande dat nu eens wit, dan eens zwart won: kwestie van symmetrisch te repeteren en op het laatst wat dubbele acties en dialogjes in te studeren. Mevrouw Persoon bedong nog een toelage bij het stadsbestuur, in laatste instantie. Het schaaktheater betrof immers ook een toeristisch evenement, en dat was een troef voor Walravebad. Vooral nadat regisseur Walter een keer op de streekzender was verschenen, vormde deze toelage geen probleem meer. Toen de financiële nood het hoogst werd, arriveerden de stedelijke centen op de rekening van de

voorzitter. Gejuich alom in de schaakgelederen; er zou misschien zelfs winst gemaakt kunnen worden.

En de zomer naderde ras, buitelde over de duinen en palmde spetterend Walravebad in.

Het hoogseizoen

Walravebad ... in de winter een plaatselijk verdoofd zeedorp ... geprangd tussen de Koningin der Badsteden en nog een stiefzusje daarvan ... in de zomer een refugium voor overspannen gezinnen en stellen die het niet zo voor kuddes en hordes hadden. De bevolking in Walravebad bolde in de maanden juli en augustus bij mooi weer ook wel op tot een twaalfvoud, maar van een invasie van toeristen, zoals in andere badplaatsen, was geen sprake. Dat was te danken (voor sommigen: te wijten) aan het gebrek aan duinen en een ligstrand. De zee kwam in Walravebad namelijk permanent heel dichtbij, tot vlak bij de stenen dijk. Alleen wandelaars kregen er dus een kans. Er waren ook beduidend minder appartementen in Walravebad dan ergens anders aan de kust.

Maar toch dus: een twaalfvoud.

Regisseur Walter zweette tot op de allerlaatste repetitie water en bloed. De meeste van zijn spelers bleken niet over veel inspiratie te beschikken. Hij had gehoopt dat de vondsten voor de heen-en-weerdialogen ook van hen zouden komen. Daarom vond hij een tweede truc uit: de stilte. Bij een zet of bij het slaan kon ook gezwegen worden: de beweging moest dan maar volstaan. Er diende niet altijd van woorden gewisseld te worden. Alleen de hoofdspelers Tsjechmate (Spoetin) en Sapperloot (Jurkov) zouden bij elke zet hardop aan het woord zijn.

Ook het probleem van de geslagen stukken kreeg een oplossing; wegens plaatsgebrek op het plein zelf en om het kijkveld van de toeschouwers niet te hinderen, moesten de geslagenen de voorbehouden plaatsen vooraan op de tribune innemen, wit bij wit, zwart bij zwart.

De grote ogenblikken braken aan. Ongeveer twintig keer zouden de *Ieder-Zijn-Rechters* elkaar openbaar partij geven. Op de Vlaamse en de Belgische nationale feestdag, resp. 11 en 21 juli, zou dat zelfs tot tweemaal toe per dag plaats grijpen.

Die laatste vrijdag werd het Conscienceplein leeg gesleept door takeldienst Ravelingien. Je had altijd van die koppigaards die dachten dat de verkeerssignalisatie nooit voor hen telde. Er waren ook al een vijftal buitenlandse nummerplaten

tussen. Geen genade, verordende de burgemeester, en ook die met een gehandicaptenkaart aan de voorruit!

Het baldakijn kwam er, in tweevoud zelfs. Die moest de witten en de zwarten min of meer tegen hemelwater beschermen. Ook de tribune voor het publiek, met de rugzijde naar zee, bood voor driekwart droog onderdak, maar dan mocht het niet te stevig waaien vanuit bepaalde hoeken.

Het duurde godbetert ellendig lang voor gevelschilder en decorbouwer Surplace aan de slag kon. Hij had er die vrijdag al een hectische werkdag opzitten. Zijn 'volk', twee leerjongens in totaal, was natuurlijk al foetsie voor het weekend. Voor de rest was iedereen van de toneelkring op de allerlaatste generale paniek-repetitie in zaal St.-Amandus: geen extra hulp beschikbaar. Met een nors gezicht en een gloeiende rug toog hij aan het werk met kalk & benodigdheden.

Rond middernacht kwamen de dappersten onder de *Ieder-Zijn-Rechters* poolshoogte nemen op het Conscienceplein. Na de generale hadden ze zich in hun stamlokaal *Bij Amandine* nog laten vollopen met inspiratie op de valreep. Ze knikten dat het goed was en klopten de al net zo dappere Surplace op de schouder.

'Wat zouden we zonder gij zijn, Surplace!'

'Gaat ge nog mee terug naar *Amandine* voor een laatste?'

'Allez vooruit,' snauwde Surplace, hij moest niet echt gepraamd worden.

't Begint morgen toch maar na de middag hé.'

'Eentje kan er nog van af.'

Schaakmat

Dag 01

Op de allereerste dag van het grote theaterschaakstuk golfde een schaterlach door Walravebad. Er bleken maar 49 hokken op de grond gekalkt te zijn: 7 x 7! Surplace stierf zowat ter plekke onder al die verwijtende blikken en wrange opmerkingen. Er viel namelijk zo onmiddellijk niets aan te verhelpen: het 49-hokkige schaakberd strekte zich over de totale beschikbare oppervlakte uit.

Het werd dus een debuut in mineur voor toneelkring *Ieder Zijn Recht*. De geschreven pers rimpelde en kreukte al op voorhand van plezier en leedvermaak. De burgemeester en zijn gevolg verlieten woedend de tribune. Ook het volk droop ginnegappend af. Daarenboven kwamen in ijlt tempo donderkoppen als ongewenste zwangerschappen opzetten; weldra sausde het hemelwater wellustig neer, begeleid door knalgele wapperende bliksemserpentes.

Geen sprake dus van het ‘hercalculeren’ van dat bespottelijke schaakberd. De feestelijke avondsessie werd uiteraard ook afgeblazen. De *leder-Zijn-Rechters* trokken zich als geslagen honden terug *Bij Amandine*, minus Surplace, die totaal ontredderd aangekondigd had dat hij zich ging ophangen aan zijn eigen ruggengraat.

Dag 02

De Vlaamse feestdag. De leeuwenvlaggen wapperden. Hoewel er hier nog nooit een leeuw te zien was geweest, tenzij in een kooi. Na regen kwam zonneschijn. Een blakende zon spetterde oogverblindend over de daken van Walravebad. In de vroege voormiddag zond de toneelkring er een ploeg doe-het-zelvers in werkpunje op uit. Surplace zelf bleef onzichtbaar, maar ze mochten wel het nodige materieel uit diens garage betrekken.

Amper was de allereerste theaterconfrontatie omstreeks 15 uur eindelijk van start gegaan, of regisseur Walter kreeg via zijn oortje te horen dat Surplace de daad bij het woord had gevoegd. Minutenlang staarde hij perplex en wezenloos naar zijn stukken van mensen op het Conscienceplein. Dan besliste hij de premièrepartij door te laten gaan. Na het beleefde applaus omstreeks 16 uur 15 daalde hij met een doodgraversgezicht van de tribune af. Nog voor de avondsessie belegde *Ieder Zijn Recht* een spoedbijeenkomst *Bij Amandine*. Er werd niet meer geschaakt.

Dag 03

‘We zouden zwart kunnen laten winnen.’

‘Of zwijgend schaken.’

‘We moeten toch iets doen.’

‘Of niets.’

Dag 04

Sapperloot stond nu echt schaakmat. Zijn Daniëlla en zijn schaakmaat Tsjechmate waren verdwenen. Ze werden het laatst gesignaleerd de avond ervoor, in het stamcafé. Samen? Allicht, ongeveer iedereen van de kring was daar.

Hoe hard iedereen ook op hen stond te wachten, ze daagden niet op. De burgemeester vond het welletjes. Hij verordende terstond de afbraak van de baldakijnen en de tribune. Een halfuur later rukte ook een ijploegje aan om de gekalkte hokken op het plein weg te spuiten. Auto’s konden weer betalend parkeren.

Naweeën

‘Ja, het is een denksport hé ... ‘

‘Hij heeft verdomme zijn eigen koningin geschaakt!’

‘Ewel merci ! Van in ’t zwart gesproken ... ‘

‘En weet Sapperloot nu al van meer?’

‘Het schijnt dat ze ergens in ’t Brusselse samenhooken, den Tsjech kent overal de weg hé.’

‘... en vooral de achterpoortjes ... ‘

‘Ja, Sapperloot moet een brief gehad hebben.’

‘Hm ... die Freya ... ‘

‘Wat is er van dat kind?’

‘Hebt ge dan geen ogen in uw kop?’

‘Ah ... jaja ... nu ge ’t zegt ... ‘

‘We hadden beter voor het damspel gekozen: iedereen gelijk, iedereen even plat.’

‘Ja, maar sommigen liggen nu ook plat hé.’

Sapperloot himself, slachtoffer tweede klas, was zelfs niet op de begrafenis van Surplace te zien. Hij vroeg ook overplaatsing naar de provinciale kantoren: die dagelijkse trein naar de hoofdstad zag hij niet meer zitten. Het Communicatie-kind bleef met hem communiceren, ettelijke zittijden lang.

Theater + Schaken?

In Walravebad aan de Noordzee werd de toneelkring *Ieder Zijn Recht* ontbonden. En ‘spelen’ en ‘schaken’ kregen er een spreekwoordelijke betekenis bij. Het werd nog een wisselvallige zomer.